

17. Виговська Н. Г. Моделювання структур внутрішньогосподарського контролю на акціонерних товариствах (стаття 1) / Н. Г. Виговська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – № 2 (32). – С. 79-89.

18. Соколов Б. Н. Системи внутрішнього контролю (організація, методи, практика) / Б. Н. Соколов, В. В. Рукин. – М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2007. – 442 с.

Стаття надійшла: 01.02.2015 р.
Рецензент: д.е.н., доц. Гоовий Д.А.

УДК 631.15:658.27

JEL Classification M 210

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО НАБОРУ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Суска А.А., к.е.н.

Бабич А.П., к.в.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. В статті обґрунтовується необхідність розвитку відомих підходів до формування стратегічного набору для підприємств лісового господарства. Виходячи з того, що виробнича діяльність підприємств лісового господарства, на відміну від підприємств інших галузей економіки, в більшості випадків, ґрунтується на використанні природних ресурсів, зокрема лісових ресурсів, виникає необхідність включення в стратегічний набір підприємств таких стратегій, як стратегії екологічної безпеки (екологічних стратегій). Це дозволить забезпечити екологічну безпеку матеріального навантаження на лісові ресурси, як важливу складову загальноприродного балансу. На сьогоднішній день, для підприємств лісового господарства найбільш ефективним і перспективним видом господарської діяльності є експортне виробництво. Виходячи з цього, важливою складовою екологічних стратегій підприємств лісового господарства повинні бути стратегії екологічної безпеки експортного виробництва. При визначенні місця і ролі стратегій екологічної безпеки в загальному стратегічному наборі підприємств лісового господарства потрібно враховувати наступне: в кожному географічному районі природні системи мають свій екологічний потенціал, свій рівень стійкості і можливості щодо відновлення, одне і те ж антропогенне навантаження, зокрема експортне виробництво, може викликати різний рівень порушень екологічного балансу; експортна діяльність підприємств лісового господарства пов'язана не тільки з виробництвом експортної продукції, а і з процесами реалізації результатів цього виробництва на зовнішньому ринку, які, в багатьох випадках, протікають в умовах жорсткої міжнародної конкуренції, що може бути спокуючою формувати такі переваги через цінні, в деяких випадках, унікальні породи деревини, які вирубуються для виробництва експортної продукції; екологічні стратегії експортної діяльності формуються в межах законодавчого поля, щодо норми і правила використання природних ресурсів, їх збереження і відтворення. При розробці екологічних стратегій експортної діяльності потрібно враховувати те, що підприємство лісового господарства, в більшості випадків, вилучає з різних екологічних об'єктів різні обсяги і види (породи) деревинних ресурсів, що несуть в собі певне загальноекологічне і соціальне навантаження. Тобто, експортне виробництво носить поліпродуктовий характер і, відповідно, поліекологічний характер, що викликає необхідність формування «портфелю стратегій екологічної безпеки експортної діяльності екологічних об'єктів» як сукупності стратегій екологічної безпеки екологічних об'єктів підприємства, що знаходяться під впливом експортного навантаження. Загальна стратегія екологічної безпеки експортного виробництва формується на основі оптимізації «портфелю стратегій екологічної безпеки експортної діяльності екологічних об'єктів».

Ключові слова: стратегічний набір, екологічна безпека, екологічні стратегії, експортне виробництво.

FORMATION THE STRATEGIC SET OF FORESTRY ENTERPRISES

Anastasiia Suska, PhD in Economics

Anatolii Babych, PhD in Military science, Assistant Professor

Kharkiv National Automobile and Highway University

Summary. The article proves the necessity to develop the existing approaches to the formation of the strategy set of forestry enterprises. Taking into consideration the fact that production activity of forestry enterprises in contrast to enterprises of other economic sectors in most cases is based on natural resources utilization, in particular the use of forest

resources, it becomes significant to involve environmental safety strategies (environmental strategies) into the strategy set of forestry enterprises. It will ensure environmental safety of the material impact on forest resources which are a vital component of the global environmental balance. At present the most effective and long-term business activity of forestry enterprises is export production. On the assumption of this fact environmental safety strategies of export production must become an integral part of environmental strategy of forestry enterprises. When determining the place and role of environmental safety strategies in the general strategy set of a forestry enterprise the following issues must be taken into consideration: natural systems of every geographical region have their own ecological potential, stability level and capacity for regeneration and the same anthropogenic load intensity, namely export production, may cause different levels of ecosystem imbalance; export activities of forestry enterprises are related not only to production of export output but also to the sale of finished products on foreign market, and fierce international competition may, in many cases, lead to the desire to take advantage of valuable wood species and usage of such species for export output production; environmental strategies of export activities are formed in terms of legislative environment according to the norms and requirements to the use of natural resources, their conservation and regeneration. When developing environmental strategies it is important to take into account the fact that in most cases a forestry enterprise extracts different volumes and types of wood resources from different ecological bodies that may have certain environmental and social impact. Thus, export production is of poli-productive nature and, accordingly, this poli-productive nature makes it necessary to form "environmental safety strategy portfolio of export activities of environmental bodies" as the complex of environmental safety strategies of environmental bodies of an enterprise that is influenced by export activity. The general strategy of environmental safety of export production is formed on the basis of the optimization of the "environmental safety strategy portfolio of export activities of environmental bodies".

Keywords: *forestry enterprises, natural resources utilization, forest resources, global environmental balance, environmental safety strategies.*

Постановка проблеми. Стратегічне управління підприємствами визначає необхідність існування певного набору стратегій, стратегічного набору, який акумулює в собі специфіку управління відповідними напрямками діяльності такого суб'єкту господарювання.

Господарська діяльність підприємств лісового господарства, на відміну від підприємств інших галузей економіки, в більшості випадків, ґрунтується на використанні природних ресурсів, зокрема лісових ресурсів, які, поряд з економічними вигодами, несуть в собі значну соціальну і загальноприродну користь. Проблема екологічно безпечної взаємодії матеріального виробництва і соціальної та загальноприродної корисності лісових ресурсів може бути вирішена в площині стратегічного екологічного управління, серцевиною такого управління повинні бути екологічні стратегії.

Це викликає необхідність розвитку теорії і практики формування стратегічного набору для підприємств лісового господарства, специфіка виробничої діяльності яких визначає необхідність включення в стратегічний набір підприємств таких стратегій, як стратегії екологічної безпеки (екологічних стратегій), зокрема стратегій екологічної безпеки експортного виробництва, як найбільш ефективного і перспективного виду діяльності підприємств лісового господарства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За визначенням О. Віханського, під стратегічним набором підприємства слід розуміти систему стратегій різного типу, що їх розробляє підприємство на певний відрізок часу, яка відбиває специфіку функціонування та розвитку підприємства, а також рівень його претензій щодо місця і роль в зовнішньому середовищі.

Стратегії, які входять в стратегічний набір підприємства розробляються на різних рівнях управлінської ієрархії, а саме:

- загальна стратегія підприємства визначає цілі і напрями діяльності підприємства в цілому і є предметом управлінського впливу вищого рівня управління підприємства;

- функціональні стратегії підприємства визначають цілі і напрями функціонування і розвитку функціональних підсистем підприємства тісно пов'язані та залежать від загальної стратегії підприємства (є елементами підтримки загальної стратегії) і розробляються менеджерами середнього рівня управління;

- конкурентні стратегії визначають цілі і напрями діяльності щодо формування і розвитку конкурентного статусу підприємства на ринку і розробляються загальними зусиллями управлінських структур підприємства за пріоритетів маркетингової служби;

- продуктово-товарні стратегії визначають цілі і напрями діяльності щодо виробництва різних видів товарів (надання різних послуг) і є управлінським пріоритетом виробничих підрозділів;

- ресурсні стратегії визначають дії щодо забезпечення досягнення стратегічних орієнтирів загального, функціонального та продуктово-товарного типів [1, 4-7].

Певну допомогу в розумінні стратегічного набору підприємства вносять дослідження сутності стратегій організації відомого фахівця стратегічного управління І. Ансоффа.

Якщо виходити з загального визначення стратегії, яке наведене в фундаментальній праці І. Ансоффа «Стратегічне управління», і визначає стратегію організації як перелік правил для прийняття рішень, якими організація користується в різних напрямках своєї діяльності, то кожний напрям діяльності повинен мати свої правила, і, відповідно свій тип стратегій, які і формують стратегічний набір підприємства [2].

Спроби окреслити сутність екологічних стратегій присутні в роботах Н. Гавриленка, який стверджує, що екологічна стратегія – це довгострокові цілі і задачі підприємства щодо ліквідації руйнувань чи компенсації порушень природного середовища, які стали наслідками певної господарської діяльності підприємства [3,8,9,10].

Невирішені складові загальної проблеми. Питання формування та розвитку стратегічного набору суб'єктів господарювання підприємств лісового господарства на сьогоднішній день залишається повністю не вивченим.

Формулювання цілей статті. Метою даної статі є розробка і обґрунтування стратегічного набору підприємства лісового господарства з визначення значення, ролі і місця стратегій екологічної безпеки експортної діяльності в ієрархії стратегічного набору такого підприємства.

Виклад основного матеріалу досліджень. На думку автора статті, стратегія екологічної безпеки експортної діяльності підприємств лісового господарства - це довгострокові цілі і система заходів, що дозволяють компенсувати природі вилучені деревинні ресурси та відновити можливі порушення екологічних і соціальних функцій природного середовища природних територій підприємства і регіону в процесі експортного виробництва.

За такого визначення, з одного боку екологічні стратегії експортної діяльності в стратегічному наборі підприємства претендують на ієрархічний рівень загальних стратегій підприємства тому, що вони спрямовані на забезпечення підприємству стану екологічного балансу в певних природних, соціальних і загальноекономічних умовах, які генерує зовнішнє середовище підприємства. З іншого боку вони охоплюють певний вид виробництва або певні види товару, що схиляє стратегії екологічної безпеки експортної діяльності до типу товарно-продуктових стратегій.

І нарешті, експортне виробництво ґрунтується на використанні екологічних ресурсів, саме ці ресурси забезпечують як досягнення загальних економічних цілей підприємства – отримання прибутку, так і екологічних цілей - досягнення загальноекологічного балансу. Експортне виробництво є джерелом фінансових потоків для компенсації природі вилучених в процесі експортного виробництва загальноекологічної і соціальної користі. За таких умов екологічні стратегії можливо віднести до типу ресурсних стратегій підприємства.

В той же час потрібно розуміти, що в тих випадках, коли господарська діяльність, реалізація загальної стратегії підприємства, загрожує екологічній безпеці середовища підприємства або регіону, то пріоритетними стають екологічні цілі. Це правило дозволяє визначати екологічні стратегії на одному ієрархічному рівні з загальними стратегіями підприємства, а в деяких випадках, екологічні стратегії, навіть, є визначальними для загальних стратегій розвитку підприємства.

При визначенні ролі і місця стратегій екологічної безпеки експортної діяльності, як складової загальної екологічної стратегії, в стратегічному наборі підприємства лісового господарства потрібно враховувати наступне:

- в кожному географічному районі природні системи мають свій екологічний потенціал, свій рівень стійкості і можливості щодо відновлення. Виходячи з цього, одне і те ж антропогенне навантаження, може викликати різний рівень порушень екологічного балансу. Тобто, екологічні стратегії є визначальними для формування продуктово-товарних і ресурсних стратегій;

- експортна діяльність пов'язана не тільки з виробництвом експортної продукції, а і з процесами реалізації результатів цього виробництва на зовнішньому ринку, які, в багатьох випадках, протікають в умовах жорсткої міжнародної конкуренції. Це викликає необхідність формувати конкурентні стратегії підприємства з урахуванням стратегій екологічно безпечного виробництва. Можливості отримання значних прибутків на экс-

портній продукції за рахунок формування конкурентних переваг через цінні, в деяких випадках, унікальні породи деревини, що вирубувалися для експорту, вже привели значні території українських Карпат на межу екологічних катастроф;

- екологічні стратегії експортної діяльності формуються в межах законодавчого поля, щодо норми і правила використання природних ресурсів, їх збереження і відтворення.

За таких підходів можливо стверджувати, що стратегічний набір підприємства лісового господарства, на відміну від стратегічного набору підприємств інших галузей господарювання має специфічну складову – екологічні стратегії, які акумулюють в собі зусилля суб'єкта господарювання щодо сталого природокористування - збереження загальноприродного балансу. Різні види виробничої діяльності можуть по різному впливати на екологічну ситуацію, тому загальні екологічні стратегії реалізуються через систему функціональних екологічних стратегій, зокрема через стратегію екологічної безпеки експортної діяльності.

Запропонований стратегічний набір підприємства лісового господарства дозволяє визначитися з системним характером стратегічної діяльності підприємства спрямованої на досягнення стратегічних орієнтирів, які сформульовані в загальних стратегіях підприємства.

Цілком зрозуміло, що кожне підприємство обирає головною метою своєї діяльності розвиток і зростання. Однак реальне життя корегує ці основні настанови. Досить часто виникають умови, за яких намічені значні перспективи розвитку не є найкращим результатом. Головною метою екологічних стратегій є створення балансу між матеріальним навантаженням на природні ресурси і фінансовими, технологічними, управлінськими можливостями підприємства щодо компенсації природі вилучених ресурсів.

При формуванні такої складової стратегічного набору підприємств лісового господарства як стратегії екологічної безпеки експортної діяльності потрібно, в першу чергу, виходити з наявності у підприємства лісових ділянок (екологічних об'єктів) з певним екологічним потенціалом експортного виробництва.

Під екологічним потенціалом експортного виробництва (ЕПЕВ) екологічного об'єкту (лісової ділянки) слід розуміти певний (придатний для експортного виробництва) запас деревини, експлуатація якої на запланованому рівні не вплине на природний баланс території господарства і регіону в цілому.

Експортним вирубкам можуть плануватися ділянки, якщо таке навантаження на екологічні об'єкти може змінювати (витримувати) їх екологічний стан до таких рівнів екологічної загрози, як напружений, задовільний, умовно сприятливий. Важливим показником екологічного потенціалу експортного виробництва є такий показник, як можливість (здатність) екологічного об'єкту відновити свій екологічно безпечний стан у відповідні терміни.

При розробці екологічних стратегій експортної діяльності потрібно враховувати те, що підприємство лісового господарства, в більшості випадків, вилучає з різних екологічних об'єктів різні обсяги і види (породи) деревинних ресурсів, що несуть в собі певне загальноекологічне і соціальне навантаження. Процеси вилучення і відновлення ресурсів в кожному екологічному об'єкті можуть по різному впливати на локальну і регіональну екологічну безпеку. Тобто, експортне виробництво носить поліпродуктовий характер і, відповідно, поліекологічний характер, що викликає необхідність формування «портфелю стратегій екологічної безпеки експортної діяльності екологічних об'єктів» як сукупності стратегій екологічної безпеки екологічних об'єктів підприємства, що знаходяться під впливом експортного навантаження.

Загальна стратегія екологічної безпеки експортного виробництва формується на основі оптимізації «портфелю стратегій екологічної безпеки експортної діяльності екологічних об'єктів».

Висновки. Управлінська діяльність суб'єктів господарювання ґрунтується на розробці і реалізації певного набору стратегій, «стратегічного набору» підприємства, який акумулює в собі специфіку управління відповідними напрямками діяльності такого суб'єкту. Діяльність підприємств лісового господарства, на відміну від діяльності підприємств інших галузей економіки, пов'язана з використанням лісових ресурсів, які, в значній мірі, забезпечують екологічно безпечний баланс загального природного середовища території підприємства і регіону в цілому. Це визначає необхідність включення в стратегічний набір підприємств таких стратегій, як стратегії екологічної безпеки (екологічних стратегій). На сьогоднішній день, для підприємств лісового господарства най-

більш ефективним і перспективним видом господарської діяльності є експортне виробництво. Тобто, важливою складовою екологічних стратегій підприємств лісового господарства повинні бути стратегії екологічної безпеки експортного виробництва. В стратегічному наборі підприємства лісового господарства стратегії екологічної безпеки можуть претендувати на ієрархічний рівень загальних стратегій підприємства тому, що вони спрямовані на забезпечення підприємству стану екологічного балансу в певних природних, соціальних і загальноекономічних умовах, які генерують зовнішнє середовище підприємства. В той же час вони взаємопов'язані і взаємозалежні щодо конкурентних, продуктово-товарних, ресурсних і функціональних стратегій підприємства. Процеси розробки стратегій екологічної безпеки експортного виробництва передбачають формування «портфелю стратегій екологічної безпеки експортної діяльності екологічних об'єктів» як сукупності стратегій екологічної безпеки екологічних об'єктів підприємства, що знаходяться під впливом експортного навантаження.

Загальна стратегія екологічної безпеки експортного виробництва формується на основі оптимізації «портфелю стратегій екологічної безпеки експортної діяльності екологічних об'єктів»

Перелік посилань.

1. Виханский О.С. Стратегическое управление/ О.В. Виханский. – М.: Изд – во Моск. Ун – та, 1995. – 318 с.].
2. Ансофф И. Стратегическое управление/ И. Ансофф – М.: Экономика, 1989. – 398 с.
3. Гавриленко Н.М. Географические проблемы стратегии устойчивого развития природной среды и общества/ Н. М. Гавриленко. – М.: География, 1996. – 346 с.].
4. Тетиор А.Н. Биопозитивная техносфера и устойчивое развитие/ А. Н. Тетиор. – Симферополь Крымский ин – тут природоохранного и курортного строительства, 1994. – 217 с.
5. Гончаров В.В. В поисках совершенства управления: Руководство для высшего управленческого персонала / В.В. Гончаров. – М.: МП «Сувенир», 1993 – 219 с.
6. Гирусов Э.В. Экономика и экология природопользования/ Э.В. Гирусов, С.Н.Бобылев. А.Л.Новоселов. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. – 455 с.
7. Руденко Л.Г. Еколого-географічні дослідження території України/ Л. Г. Руденко, І.О. Горленко, Л.Н. Шевченко, В.А. Барановський. – К.: Наукова думка, 1990 – 326 с.
8. Зубаков В.А. Экологические кризисы и будущее человечества / В.А. Зубаков // Известия географ. общ. России, 2000 – Вып. 2 – С. 28-41
9. Гродзинський М.Д. Основы ландшафтной экологии / М. Д. Гродзинський. – К.: Либідь, 1993. – с 237.
10. Гавриленко Н.М. Географические проблемы стратегии устойчивого развития природной среды и общества/ Н. М. Гавриленко. – М.: География, 1996. – 346 с.

Стаття надійшла: 12.02.2015 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.О.

УДК 338.1:658.531

JEL Classification M 110

ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПРАЦЕЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ФІНАНСОВІ МОМЕНТИ

Потьомкін М.Л.

Державний Заклад Освіти

«Одеський інститут післядипломної освіти

Національного університету харчових технологій»

Анотація. Підвищення ефективності виробництва: сучасні мотиваційні системи. У статті розглянути найважливіші напрями підвищення ефективності функціонування підприємств АПК і фінансовій мотивації найманого персоналу до збільшення обсягів виробництва, а також сучасні системи мотивації праці найманих працівників. У статті запропоновані чотири напрямку фінансування з метою підвищення її рівня, а також міри його впливу на ефективність виробництва. Пропонована схема організації фінансування персоналу надає пряму дію на економічні показники його функціонування і в першу чергу - фінансові ресурси. Розроблена концепція, яка взаємозв'язана з розробкою нової політики здобуття доходів (за рахунок зміцнення взаємозв'язку між ефективністю виробничого процесу і продуктивністю праці) з одного і